

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, tulevaisuuslautakunta 14.11.2024

Tulevaisuuslautakunnan lausunto alueellisista järjestämissuunnitelmista

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun laki (sote-järjestämlaki, 612/2021) 11 § edellyttää, että...

hyvinvointialue asettaa palvelustrategiassa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon **palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus** sekä kustannusvaikuttavuus (sote-järjestämlaki 11 § 2 mom).

Aluevaltuuston hyväksymässä palvelustrategiassa todetaan, että

Pitkät etäisyydet, harva asutus, maantieteelliset kulkuesteet ja julkisen liikenteen tarjonta vaikuttavat sekä palvelujen tuotantoon että niiden saavutettavuuteen Pohjois-Karjalassa.

Sote-järjestämlain 7§:n mukaan

”Hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

1) **yhdenvertaisesta saatavuudesta;”**

Hyvinvointialuelain 7 §:n mukaan

Hyvinvointialueen **on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöstensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.**

Tätä arviota ei järjestämissuunnitelmaluonnokseen sisälly.

Aluevaltuusto päätti 9.10. palvelustrategiasta ja siihen liittyvästä palveluverkkosuunnitelmasta, jossa eri paikkakunnilla tarjottavat palvelut on jaettu kolmeen kategoriaan eli sote-keskuksiin, sote-asemiin ja palvelupisteisiin.

Asukasluvulla, ikärakenteella, etäisyydellä sote-keskuksesta sekä julkisella liikenteellä tarkasteltuna sote-aseman saavat Heinävesi, Polvijärvi ja Rääkkylä ovat lähes identtisiä omaa sote-asemaa vaille jäävien Kesälahden, Kiihtelysvaaran, Tuupovaaran ja Valtimon kanssa.

Samoilla arviointiperusteilla Juuka ja Tohmajärvi vertautuvat Enon ja Pyhäselän pitäjiin.

Esitettyssä järjestämissuunnitelmassa palveluiden yhdenvertainen saatavuus ei toteudu yhdessäkään pitäjässä, vaikka aluevaltuuston hyväksymän palvelustrategian mukaan samankaltaisilla alueilla järjestetään samantasoiset palvelut.

Pitäjiin suunniteltujen palvelupisteiden vaikutusalueella ei ole arvioitu päätösten vaikutusta ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin, vaan tarvittavan palvelumitoituksen arvioinnissa on käytetty keskeisenä perusteena koko kunnan sairastavuusindeksiä.

Aluevaltuusto päätti 9.10. 2024 että ”Hyväksyessään palvelustrategian ja palveluverkkosuunnitelman aluevaltuusto edellyttää, että myös pitäjien palvelutarpeen arviointi perustuu paikalliseen sairastavuusindeksillä muunnettuun asukaslukuun”.

Esitetyssä järjestämissuunnitelmassa tätä valtuuston päätöstä ei ole noudatettu.

Joensuussa olisi tullut sote-järjestämlain, hyvinvointialuelain ja valtuuston päätöksen perusteella määrittää Enoon, Kiihtelysvaaraan, Pyhäselkään ja Tuupovaaraan suunniteltu palvelumitoitus paikkakuntaakohtaisesti sairastavuusindeksillä muunnetun asukasluvun perusteella, samoin Nurmeksessa Valtimon ja Kiteellä Kesälahden palvelumitoitus.

Lausunolle valmistellussa esityksessä kuitenkin Joensuun pitäjissä koko kaupungin sairastavuusindeksiä on sovellettu sellaisenaan entisiin kirkonkyliin, samoin Nurmeksessa kaupungin sairastavuusindeksiä Valtimon kirkonkylään ja Kiteellä kaupungin sairastavuusindeksiä Kesälahden kirkonkylän.

Kaikissa pitäjissä laaja maaseutualue on jätetty kokonaan palvelutarvearvioinnin ulkopuolelle. Tästä johtuen palvelupisteiden esitetty palvelumitoitus perustuu ainoastaan kunkin kirkonkylän kaava-alueen asukaslukuun, mikä sysää suunnitelmassa haja-asutusalueiden asukkaat kokonaan sote-palveluverkon ulkopuolelle.

Palvelupisteiden vaikutusalueen tulee perustua nykyiseen terveysasemaverkostoon, joka on rakentunut asukkaiden luontaisten asioimissuuntien perusteella.

Palvelupisteiden vaikutusalueiden hoidontarpeen arvioinnin tulee perustua pitäjien koko asukaslukuun eikä vain kirkonkylätaajamien asukasmäärään.

Pitäjien asukasluvut ovat suuruusluokkana Kesälahdella 2 100, Enossa 6 400, Kiihtelysvaarassa 2 500, Pyhäselässä 7 400, Tuupovaarassa 1 900 ja Valtimolla 2 100. Palvelumitoituksen arvioinnissa on käytettävä näitä asukaslukuja sairastavuusindeksillä korotettuina.

Tuupovaaran palvelupiste on suunnitelmassa sijoitettu vuoroin Joensuun ja vuoroin Ilomantsi sote-keskuksen alaisuuteen. Nyt Tuupovaara on sijoitettu Ilomantsin yhteyteen. Asukkaiden luontainen asioimissuunta on kuitenkin Joensuu.

Kokonaisuutena esitetty järjestämissuunnitelma eriarvoistaa räikeästi kuuden pitäjän asukkaiden sote-palveluiden saatavuuden suhteessa verrokkialueisiin ja mitätöi palvelustrategian määrittteen, jonka mukaan olosuhteiltaan samankaltaisilla alueilla tarjotaan samanveroiset sote-palvelut.

Palvelupisteisiin esitetty palvelumitoitus ei perustu tutkittuun ja todennettuun palvelutarvearviointiin ja siten sekä sote-järjestämislain että aluevaltuuston hyväksymän palvelustrategian vastainen.

Lausuntokierrokselle lähetetty palveluverkon järjestämissuunnitelma on valmisteltu viranhaltijatyönä. Asiasta lopullisesti päättävä aluehallitus ei ole suunnitelmaa käsitellyt ennen lausuntokierrosta.

Menettely on erikoinen, kun päätösvalta on kuitenkin demokraattisesti valitulla poliittisella toimielimellä, aluehallituksella.

Huomiota kiinnittää myös se, että palvelustrategian mukaan **olosuhteiltaan erilaisilla alueilla sovelletaan niille tarkoituksenmukaista palveluiden järjestämismallia**. Nyt kuitenkin pyritään päättämään kaikista alueellisista järjestämissuunnitelmista samassa pykälässä vieläpä niin, että alueelliset mallit muistuttavat toistensa kopioita.